

Walenty

słownik WALEncyjny języka polskiego z kontrolą i koordynacją

Filip Skwarski

IPI PAN

5 listopada 2012 r.

Układ

- 1 Wstęp
 - Istniejące opisy walencyjne
 - Po co nam kolejny słownik walencyjny?
 - Opracowanie
- 2 Format słownika
 - Rama walencyjna
 - Typy argumentów
- 3 Prace nad słownikiem
 - Organizacja pracy
 - Narzędzie do tworzenia słownika — „Słowa!”
- 4 Wyniki
 - Zasoby
 - Przykładowy opis hasła

Istniejące opisy walencyjne

- Polański, Kazimierz (red.), 1980–1992, *Słownik syntaktyczno-generatywny czasowników polskich*, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk: Wrocław.
- Świdziński, Marek, 1994, *Syntactic Dictionary of Polish Verbs*, Uniwersytet Warszawski / Universiteit van Amsterdam.
- Bańko, Mirosław (red.), 2000, *Inny słownik języka polskiego PWN*, Wydawnictwo Naukowe PWN: Warszawa.

Po co nam kolejny słownik walencyjny?

- Słownik tworzony pod parsery (Świgr, gramatyka LFG)
- Oparty na słowniku Świdzińskiego w wersji elektronicznej
- Rozszerzony o:
 - informacje aspektowe
 - ramki dla frazeologizmów oraz konstrukcji frazeologicznych
 - relacje kontroli oraz pasywizację
 - koordynacje argumentów różnych kategorii
 - podmioty nienominalne
 - wyróżnione typy fraz przysłówkowych

Opracowanie

- ① Wykorzystanie wersji elektronicznej słownika Świdzińskiego
- ② Półautomatyczna konwersja:
 - Informacje aspektowe (z uwzgl. czasowników dwuaspektowe)
 - Wstępne dodanie informacji o pasywizacji i kontroli
 - Podmioty zdaniowe
(Świdziński, Marek, 1992, *Realizacje zdaniowe podmiotu-mianownika, czyli o strukturalnych ograniczeniach selekcyjnych*, [w:] Markowski, Andrzej (red.), „Opisać słowa”, Dom wydawniczy Elipsa: Warszawa.)
- ③ Ręczna edycja zaadaptowanych haseł (ok. 1440 haseł, 2200 lematów)
- ④ Rozszerzenie słownika (ok. 1000 haseł na podstawie listy frekwencyjnej)

Rama walencyjna

- Cechy samej ramy:
 - Aspekt
 - Zwrotność lematu: *brać* vs. *brać się*
 - Ocena ramy (pewna, wątpliwa, potoczna, zła, archaiczna)
- Cechy pozycji składniowej:
 - Podmiotowość
 - Pasywizacja
 - Źródło kontroli i element kontrolowany

uznać: perf		
subj	obj, controller	controlee
np(str)	np(str) ncp(str, że) ncp(str, int)	adjp(inst)

Koordynacja

Obecność różnych typów fraz w jednej kolumnie oznacza możliwość ich koordynacji ze sobą wewnątrz jednej pozycji składniowej.

- *Jana dziwi, że Maria wybiera Piotra, i jej brak gustu.*
- *Lubię degustować wina i kiedy patrzysz na mnie.*

Koordynacja argumentów różnych typów musi być poparta przykładem korpusowym.

- *Abstrahując jednak od moich wątpliwości życzę dzidziusiowi jak najlepiej i by znalazł dom i kochających rodziców.*
- *Bardzo mi się podoba w Polsce i to jak funkcjonuje tutejsza szkółka leśna, ale wolałbym pracować u siebie, na Ukrainie.*

Kontrola

Zjawisko kontroli dotyczy relacji pomiędzy dwoma argumentami, oznaczanymi jako źródło kontroli i element kontrolowany (np. uzgodnienie kontrolowanych fraz przymiotnikowych z kontrolującymi frazami nominalnymi).

- *Janek wydaje się inteligentny/*inteligentna.*
- *Uważam Janka za inteligentnego/*inteligentnych.*
- *Marysia uczy się być cierpliwą/*cierpliwym.*

Frazy nominalne

Tradycyjny mianownik i biernik opisane jako przypadek strukturalny (str):

- W podmiocie: mianownik (frazy nominalne) lub biernik (frazy liczebnikowe nieakomodujące): *tych/*ci trzech facetów*
(Przepiórkowski, Adam, 2004, *O wartości przypadku podmiotów liczebnikowych*, [w:] „*Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego*”, LX, 133–143.)
- W innych pozycjach: biernik lub dopełniacz negacji

Biernik/dopełniacz partytywny (part):

- *Kupiłem mięso/mięsa.*

Frazy zdaniowe

Wyróżnione:

- frazy zdaniowe bez korelatu (cp)
- frazy zdaniowe z korelatem nominalnym (ncp)
- frazy zdaniowe z korelatem przyimkowo-nominalnym (prepncp)

Pasywizacja:

- *Janek powiedział, że Polska leży w Europie.*
→ *Przez Janka zostało powiedziane, że Polska leży w Europie.*

Frazy „przysłówkowe”

Frazy „przysłówkowe” oznaczone jako xp, definiowane na podstawie realizacji składniowych:

- locat — np. *znajdować się przy drzwiach*
- ablocat — np. *wyprowadzić ze strefy wojny*
- adlocat — np. *przywieźć do Zabrza*
- perl — np. *biec przez wieś*
- temp — np. *mieć miejsce wczoraj*
- dur — np. *trwać dwie godziny*
- mod — np. *traktować źle, zachowywać się jak dziecko*

Inne typy argumentów

- infp — frazy bezokolicznikowe z wymaganiem aspektu, np. *przestać* + infp(ndk)
- lexnp, preplexnp — wymaganie leksykalne, np. *mieć ochotę/okazję/*psa/*ciastko pracować*
- comprepnp — przyimki złożone, np. *na temat*
- nonch — frazy zaimkowe zastępujące zdaniowe lub bezokolicznikowe, np. *co sądzisz?*
- advp — ograniczony zestaw fraz przysłówkowych, np. *życzyć dobrze/źle*
- refl — użycie zwrotne czasowników przechodnich, np. *myć się*
- or — oratio recta

Organizacja pracy

- Edycja haseł ze słownika Świdzińskiego podzielona na transze luźno odpowiadające klasom semantycznym (jedynie do celów ustalenia kolejności prac)
- Hasła zatwierdzane przez superleksykografów
- Do każdej ramy przypisane przykłady ilustrujące wykorzystanie poszczególnych argumentów oraz ich ewentualną koordynację
- Rubryka na przykłady nieprzypisane do ram
- Koordynacja prac przez notatki związane z hasłami
- Ocena ram oraz przykładów jako pewnych, wątpliwych, potocznych itp.

Narzędzie do tworzenia słownika — „Słowa!”

Hasła Administracja Notatki Statystyki Realizacje argumentów Witaj, FilipS. Ustawienia / Wyloguj się

Nowe ramki Stare ramki Notatki Przykłady Podgląd hasła Kontrola zmian Status **zyczyć (czas_mowienie)**

zyczyć (imperf):

Ocena ramy:	pewna		
Kategoria:	subj	controller	controllee
Argumenty:	np(str)	np(dat)	infp(_)

Ocena ramy:	pewna		
Kategoria:	subj		
Argumenty:	np(str)	np(dat)	np(gen)
			cp(zeby)
			npc(gen,zeby)
			advp(misc)

Ocena ramy:	pewna		
Kategoria:	subj		
Argumenty:	np(str)	np(dat)	or

Modyfikacja ramek Dodawanie przykładów Przegląd przykładów Filtrowanie ramek: _

Cofnij Powtórz Zapisz zmiany Walidacja

Usuń Dodaj Kopuj Wklej Wytnij Duplikuj

Hasło	Właściciel	Status
znieść	MartaK	sprawdzone
zobaczyć	FilpS	sprawdzone
zobowiązywać		do obróbki
zorganizować	PiotrB	gotowe
zorientować	MartaK	sprawdzone
zostać	JoannaF	gotowe
zostawić	JoannaF	w obróbce
zostawić	JakubS	gotowe
zostawić	JakubS	gotowe
zranić	MarcinO	gotowe
zrobić		do obróbki
zrozumieć	MarcinO	sprawdzone
zrywać	MarcinO	gotowe
zrzekać	JakubS	sprawdzone
zstać	JakubS	gotowe
zstać	MaciejZ	sprawdzone
zważyć	MaciejZ	sprawdzone
związać	JakubS	gotowe
zweźdzać		do obróbki
związkążyć	JakubS	gotowe
zwląć	PaulinaR	gotowe
zwlekać		do obróbki
zwołać	PiotrB	gotowe
zwracać	PiotrB	gotowe
zwrócić	PiotrB	gotowe
zwydzżyć	JakubS	gotowe
zyskać	MartaK	gotowe
zależ	PaulinaR	sprawdzone
zależować	MartaK	sprawdzone
zarzucić	PaulinaR	sprawdzone
zająć	MartaK	sprawdzone
zapnąć	SebasZ	sprawdzone
zanić	JakubS	sprawdzone
zyczyć	PaulinaR	sprawdzone
zyć		do obróbki

Narzędzia autorstwa Bartłomieja Nitonia

Zasoby

- Wstępna wersja tekstowa słownika, będąca wynikiem półautomatycznej konwersji — udostępniona na stronie słownika oraz jako zasób META-Share:
 - <http://clip.ipipan.waw.pl/Walenty>
- Postępy prac „na żywo” pod adresem narzędzia:
 - <http://chopin.ipipan.waw.pl:8087/slowal/>
 - login: Gosc
 - hasło: gosc123
- Inne formaty słownika?

Przykładowy opis hasła

- 1 życzyć: imperf: subj{np(str)} + controller{np(dat)} + controlee{infp(_)}
- 2 życzyć: imperf: subj{np(str)} + {np(dat)} + {np(gen);cp(żeby);ncp(gen,żeby);advp(misc)}
- 3 życzyć: imperf: subj{np(str)} + controller{np(dat)} + or
- 4 życzyć: imperf: subj{np(str)} + {np(gen)} + {prepnp(za,acc)} + {lexnp(dat,-,'sobie',natr)}
- 5 życzyć: imperf: subj{np(str)} + {np(str)} + {prepnp(za,acc)} + {lexnp(dat,-,'sobie',natr)}

Zespół

Język opisu

Filip Skwarski

Elżbieta Hajnicz

Agnieszka Patejuk

Adam Przepiórkowski

Marek Świdziński

Marcin Woliński

Narzędzie

Bartłomiej Nitoń

Tworzenie słownika

Filip Skwarski

Sebastian Żurowski

Piotr Batko

Joanna Filipczak

Marta Kałużna

Marcin Opacki

Paulina Rosalska

Jakub Szymczak

Maciej Zgondek